

orvosom lakott, ahol én is *vennék* egy házat, ha egyszer írok egy olyan regényt, amiből kasszasiker lesz.

Most alig győzöm kivárni, hogy a tulajdonos beleegyezzen és hogy ellenőrizzek ajánlatom anyagi fedezetét. Ted segít ebben; ő vitt el lakást nézni. Most látja, hogy semmi miatt nem kell tartania tőlem – nem csinálok jeleneteket, bosszút sem akarok állni...*

Most egy csodálatos portugál házaspárnál lakom,** a nő Ted barátnőjével van jóban, és látják, hogy milyen [jól] vagyok, mennyire érdekel a saját életem, és meg vannak lepve, mint mindenki más is, hogy mennyire nincs bennem féltékenység vagy szomorúság. Még magamat is meglepem. Ezt a *munkáimmak* köszönhetem, annak, ahogy mint író, magamat érzem és látom; ezt mindenekelőtt Mrs. Prouty*** érti meg. Dolgozószobámban töltött magányos óráim a legbecesebbek, meg azok, amelyeket drága kis babáimmal töltök.**** Azt hiszem, boldog vagyok, és ha megkapom (amit remélek) ezt a londoni lakást, én leszek a legboldogabb asszony a világon...

Olyan boldog vagyok, és tele örömmel, elgondolásokkal és szeretettel. Nagyszerű anya leszek, és semmi se sajnálok. Van két gyönyörű gyerekem, és ez után a kemény, szűkös év után most szép karrier áll előttem – télen a gyerekek iskolába járnak Londonban, aztán [a devoni ház] sárga nárciszok, lovaglás és gyönyörű tengerpart nyáron a gyerekekkel. Imádkozz, hogy ez a lakásügy sikerüljön. Szeretném kivenni öt évre...*****

(A fordítás alapja: LETTERS HOME BY SYLVIA PLATH. CORRESPONDENCE 1950–1963. *Selected and Edited with Commentary by Aurelia Schober Plath. Harper & Row, Publishers, 1975.*)

NAGY IMRE ÖNÉLETÍRÁSA ELÉ

1956. november 22-én Nagy Imre és társai elhagyták a budapesti jugoszláv nagykövetséget. A szovjet megszálló csapatok letartóztatták s másnap repülőgépen Romániába szállították őket. A következő fél esztendőt Nagy Imre feleségével a Snagovi-tó partján lévő villában töltötte társaitól és családtagjaitól (leányától, vejétől,

Jánosi Ferenctől és két unokájától) elszigetelten. Az első hetekben néha felkeresték a román párt egyes vezetői, rendszeresen látogatta őket orvos, olykor filmet vetítettek számukra. 1957. január végétől mindeme „kedvezményekből” csak a rendszertelenül érkező újságok maradtak, mig nem 1957. április 14-én a magyar

* Ez a mondat onkéntelenül is sokat elárul Sylvia Plath korábbi viselkedéséről

** Helder és Suzette Macedóról van szó, Assia Wevill barátairól.

*** Olive Higgins Prouty amerikai írónő adta Sylvia Plathnak azt az osztónódiát, amellyel a költőnő elkezdte tanulmányait a Smith College-ban. A LETTERS HOME számos levelet tartalmaz Mrs. Proutyhoz, akit Sylvia anyja szinte családtagként kezel.

**** Ted Hughes és Sylvia Plath házasságából két gyerek született: Frieda és Nicholas.

***** 1963. február 10–11-én éjjel Sylvia Plath gázzal öngyilkosságot követett el londoni lakásában.

Belügyminisztérium Politikai Főosztályának tisztjei Rajnai Sándor alezredes vezetésével letartóztatták, és még aznap este Bukarest és Tököl érintésével repülőgépen Budapestre szállították.

Romániai tartózkodása során kényeszerű magányában Nagy Imre leginkább írással foglalkozott. Leveleket írt a román, magyar és más pártok vezetőinek, GONDOLATOK, EMLÉKEZÉSEK címmel a magyar forradalommal kapcsolatos elemzéseit, az ellene felhozott vádak cáfolatát vetette papírra. 1957 tavaszán, talán április első napjaiban, amikor az újsághirekből mind elkerülhetetlenebbnek tűnt az ellene indítandó per, felhagyott az addigi, politikai témájú írással, s hozzálátott önéletrajza megírásához.*

A munka alcíméből s első mondataiból kiderül: eleinte csak vázlatot akart készíteni, amely élete főbb dátumait és a tervezett munka alapvonalait rögzíti. „Marxista, tudományos” alaposságával mindenekelőtt a „millenniumi Magyarország”, majd szülőhelye „társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális viszonyairól” kívánt értekezni. E vázlatot – utólag mondhatni: szerencsére – nem dolgozta ki, hanem érezhetően elmerült személyes emlékeiben. Részletesen felidézte családi körülményeit, rokonságát, gyermekkori barátait, szerelmeit, iskoláit, diákcsínyeit – eljutva egészen 1918 elejéig, a szibériai hadifogságból való szabadulás előestéjéig. A politikával való találkozás és az ezzel kapcsolatos, életre szóló választás előtti Nagy Imréről ez az írás a legrészletesebb forrás.

A VIHAROS EMBERÖLTŐ hetvenkét kézzel írott oldalból áll, befejezésének

dátuma szinte bizonyosan 1957. április 14-e, délután három óra, a letartóztató különítmény érkezése.* Nagy Imre akkurátus ember volt: családtagjai visszaemlékezése szerint írást mondat, de még bekezdés közben sem hagyott félbe. Márpedig önéletírása mondat közben szakad meg – folytatni többé nem volt módja (lásd a kézirat utolsó sorai).

A kézirat a Nagy Imre és társai ellen indított vizsgálat irataiban maradt fenn: a letartóztató közegek romániai írásait a házkutatás során lefoglalták. A VIHAROS EMBERÖLTŐ-t a nyomozók bizonyára végigolvasták, de abban számukra felhasználható, „inkriminálható” részleteket nem találtak: a más írások kézíratainak gyakorta látható színes ceruzás aláhúzások, lapszéli jelek hiányoznak. Nem is került a vizsgálat nyomán az ügyészségnek és bíróságnak átadott „vizsgálati” iratok közé, hanem a nyomozás során összegyűjtött (ún. operatív) iratok első kötetébe fűzték. A kötetet a többivel együtt a Belügyminisztérium irattárában őrizték, innen került 1989-ben a Magyar Országos Levéltárba (akkor még Új Magyar Központi Levéltár). Az eredeti példányt a levéltár vezetése átadta Nagy Imre leányának, Nagy Erzsébetnek; ő bocsátotta rendelkezésre, amiért itt mondok külön köszönetet.

A jelen válogatás a teljes kézirat valamivel kevesebb mint felét tartalmazza. A közlés során csak a mai helyesírástól eltérő írásmódot javítottam, s néhány magyarázó jegyzetet fűztem a szöveghez. A kihagyásokat [...] jelzi.

Rainer M. János

* Nagy Imre romániai tartózkodásáról és írásairól részletesen írtam A PARLAMENTTŐL A FŐ UTCÁIG. NAGY IMRE GONDOLATI ÚTJA 1956. NOVEMBER 4–1957. ÁPRILIS 14. című tanulmányomban. In: AZ 1956-OS MAGYAR FORRADALOM DOKUMENTÁCIÓS ÉS KUTATÓINTÉZETE ÉVKÖNYVE I. Bp., 1992. 113–146. o.

* Az időpontot Nagy Imre Budapesten 1957. május 10-én a Legfőbb Ügyészhez írott fellebbezésébe rögzíti. Lásd *Világosság*, 1992. 10. sz. 760. o.

